Α1. Να αποδώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

Επιχείρηση του Φαβιέρου, Ανόρθωση, Οργανικός Νόμος (1900) **Μονάδες 12**

Α2. Να χαρακτηρίσετε ως σωστές ή λανθασμένες τις παρακάτω προτάσεις:

α. Το Μάρτιο του 1922 το ελληνικό κράτος προχώρησε στη σύναψη εξωτερικού δανείου.
β. Το κίνημα στο Θέρισσο είχε περιορισμένη απήχηση στην ύπαιθρο.
γ. Η ελληνική κυβέρνηση του Θ.Δηλιγιάννη ενθάρρυνε το επαναστατικό κίνημα του Θερίσου.
δ. Το ελληνικό κράτος δεν αποκόμισε έσοδα από την αξιοποίηση των εθνικών γαιών της Στερεάς Ελλάδας.
ε. Οι Ιάπωνες ήταν πολιτικό μόρφωμα που ιδρύθηκε το 1906. **Μονάδες 10**

Β1. Ποιές πρωτοβουλίες ανέλαβε ο Κ. Κωνσταντινίδης για την ενίσχυση του ποντιακού αγώνα; **Μονάδες 13**

Β2. Ποιοι λόγοι επέβαλαν τη συσπείρωση της αστικής τάξης γύρω από τον Βενιζέλο κατά την περίοδο 1910-1922;

Μονάδες 15

Γ1. Σύμφωνα με τις ιστορικές σας γνώσεις και την πηγή που ακολουθεί να παρουσιάσετε τους πολιτικούς στόχους του Τρικούπη και τα αποτελέσματα της πολιτικής του. **Μονάδες 25**

Η εσωτερική πολιτική δεν αποβλέπει παρά σε περιορισμένη πολιτική μεταρρύθμιση και σε ομαλότερη λειτουργία του κοινοβουλευτικού καθεστώτος, που είχε αλλοιωθεί απ' τη διαφθορά. Ο Τρικούπης αναδιοργανώνει τελείως το στρατό, τη διοίκηση και τη δικαιοσύνη της χώρας. Η αυστηρή εφαρμογή του νόμου για το αμετάθετο των δικαστών, η κατάργηση της κατάσχεσης των υπαλληλικών αποδοχών και του μισθού των αξιωματικών, η εξυγίανση των οικονομικών υπηρεσιών, ο νόμος για τα αναγκαία προσόντα των υπαλλήλων, η οργάνωση της Αστυνομίας και ο νέος εκλογικός νόμος με την ευρεία περιφέρεια και με τη μείωση του αριθμού των βουλευτών, όλα αυτά τα μέτρα τείνουν να δημιουργήσουν μια διοίκηση τίμια και ανεξάρτητη από τους πολιτικούς.

Το σπουδαιότερο έργο του Τρικούπη είναι η μεγάλη σειρά των δημοσίων έργων, που μετέτρεψαν τη φυσιογνωμία της χώρας. Εντούτοις, η οικονομική πολιτική του Τρικούπη ευνοούσε αποκλειστικά το μεγάλο κεφάλαιο και ήταν δυσβάσταχτη για τις μεσαίες τάξεις και το λαό. Έτσι, στη συστηματική κωλυσιεργία των αντιδραστικών δυνάμεων, των συγκεντρωμένων γύρω στο Δεληγιάννη, προσθέτονταν η εχθρότητα της μεσαίας και μικροαστικής τάξης και του αγροτικού και εργατικού κόσμου όπου η δημαγωγία του Δεληγιάννη εύρισκε πρόσφορο έδαφος.

Σβορώνος Ν.Γ., *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας*,
Αθήνα 1976, σ.102-103

Γ2. Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και την παρακάτω πηγή να αναφέρετε τους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση των πολιτικών πεποιθήσεων των προσφύγων.

Οι πρόσφυγες, προς έκδηλη δυσαρέσκεια των πιο συντηρητικών στοιχείων του αυτόχθονος πληθυσμού, ήταν πολυπληθείς και συμπαγώς εγκαταστημένοι, ώστε να δρουν ως ρυθμιστές της πολιτικής ζωής στη διάρκεια του μεσοπολέμου. Μερικοί από τους μη προνομιούχους ήταν επηρεασμένοι ιδεολογικά από τα επαναστατικά δόγματα του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας (ΚΚΕ), το οποίο είχε ιδρυθεί πρόσφατα (το 1918) και ορισμένοι από τους ηγέτες τους καταγόταν από την Ανατολία. Παρά τις μεγάλες στερήσεις όμως η απήχηση του κομμουνισμού θα παρεμποδιζόταν σημαντικά από την εμμονή της Κομιντέρν (μεταξύ 1924 και 1935) το ελληνικό κόμμα να υποστηρίζει την ιδέα ενός αυτόνομου Μακεδονικού κράτους, η δημιουργία του οποίου θα είχε ως επακόλουθο την απόσπαση μιας μεγάλης περιοχής της Βόρειας Ελλάδας. Από τους νεοεγκατεστημένους πρόσφυγες των οποίων η ζωή είχε ήδη αναστατωθεί μια φορά, λίγοι ήταν διατεθειμένοι να ξαναζήσουν αυτή την εμπειρία.

Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι πρόσφυγες παρέμειναν πιστοί στον Ελευθέριο Βενιζέλο, το χαρισματικό οραματιστή μιας Μεγάλης Ελλάδας και επίδοξο ελευθερωτή τους. Το αλυτρωτικό του όραμα είχε τώρα καταρρεύσει, αλλά αυτό ερμηνευόταν απόλυτα με την προδοσία της εσωτερικής αντίδρασης και τις μηχανορραφίες των εξωτερικών δυνάμεων. Αυτή η αφοσίωση επιβίωσε και μετά την προσέγγιση Βενιζέλου και Κεμάλ Ατατούρκ το 1930, η οποία επιτεύχθηκε μόνο με ουσιώδεις ελληνικές παραχωρήσεις στο ζήτημα των αποζημιώσεων για την τεράστια ακίνητη περιουσία που άφησαν πίσω τους οι πρόσφυγες, φεύγοντας από την Τουρκία. Οι πρόσφυγες ψήφισαν σε μεγάλο ποσοστό υπέρ της κατάργησης της μοναρχίας στο δημοψήφισμα του 1924, το οποίο έφερε αποτέλεσμα 70% (758.472 έναντι 325.322 ψήφων) υπέρ της δημοκρατίας.

R.Clogg, *Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-1990*,
Αθήνα 1995, σ.σ. 111-112

Μονάδες 25

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

Α1. ***Επιχείρηση του Φαβιέρου***: βλ σχολ. εγχειρ. σελ. 120 -121: «Η νοσταλγία …. τις Κυκλάδες».

Ανόρθωση: Γενικό σύνθημα ανεξάρτητων υποψηφίων, οι οποίοι στις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910 διεκδικούσαν τις ψήφους των δυσαρεστημένων από τα παλαιά κόμματα εκλογέων. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 89: "Αυτοί οι ανεξάρτητοι... στους ακτήμονες"

Οργανικός Νόμος (1900): βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 208: «Ένα σοβαρό ζήτημα... εγκατάστασής του».

Α2. **α.** ➢ Λάθος, **β.** ➢ Λάθος, **γ.** ➢ Λάθος, **δ.** ➢ Σωστό **ε.** ➢ Σωστό

Β1. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 250: «Στην Ευρώπη....Σοβιετικής Ένωσης».

Β2. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 48-49: «Ο Βενιζέλος...δαπάνες».

Γ1. Σταθμοί στην κοινοβουλευτική πορεία του Χαρίλαου Τρικούπη υπήρξαν η διατύπωση της αρχής της δεδηλωμένης το 1875 ως λύση στην πολιτική αστάθεια της χώρας και η παρουσίαση του εκσυγχρονιστικού προγράμματος, το οποίο ήταν πολύ κοντά στις αντιλήψεις του Κουμουνδούρου. Κύριος πολιτικός του αντίπαλος υπήρξε ο Θεόδ. Δηλιγιάννης με τον οποίο εναλλάσσονταν στην εξουσία, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα.

Από το 1875 ο Χαρ. Τρικούπης είχε παρουσιάσει ένα συστηματικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας αποβλέποντας στο να δημιουργήσει ένα κράτος οικονομικά ισχυρό και αναπτυγμένο, ένα σύγχρονο κράτος, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 80: "Το τρικουπικό κόμμα... της χώρας".

Ο Τρικούπης διαπιστώνοντας τη δυσλειτουργία του κοινοβουλευτικού συστήματος λόγω της εκτεταμένης διαφθοράς προχώρησε στην εφαρμογή πολιτικής μεταρρύθμισης. Συγκεκριμένα, υιοθέτησε το μέτρο των οργανωτικών μεταβολών με την αναδιοργάνωση του στρατού, της διοίκησης και της δικαιοσύνης. Το έργο του κάλυπτε όλο το φάσμα του δημόσιου βίου με απώτερο στόχο την εξυγίανση του πολιτικού συστήματος και την καθιέρωση μιας διοίκησης αδέσμευτης από πολιτικούς παράγοντες. Γι' αυτούς τους λόγους εφάρμοσε το αμετάθετο των δικαστών, την κατάργηση της κατάσχεσης των υπαλληλικων και στρατιωτικών αποδοχών, εξορθολόγισε τη διοίκηση με καθορισμό προσόντων για τους δημόσιους υπαλλήλους, οργάνωσε την Αστυνομία, υιοθέτησε την ευρεία περιφέρεια, με αποτέλεσμα την μείωση του αριθμού των βουλευτών.

Ο Χαρ. Τρικούπης έδωσε έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, κυρίως του πρωτογενή τομέα (γεωργία). Επιζητούσε τη βελτίωση των κρατικών οικονομικών με την αύξηση των φόρων και τη σύναψη δανείων, ώστε να πραγματοποιήσει μια σειρά από δημόσια έργα που θα μετέτρεπαν την Ελλάδα σ' ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 81: "Ο Τρικούπης... κόστος". Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε η επιλογή του να παράσχει κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις και να ευνοήσει το μεγάλο κεφάλαιο, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 81: "στα εδάφη... μεγαλογαιοκτήμονες". Η οικονομική πολιτική, όμως του Τρικούπη εύρισκε εμπόδια στην εχθρότητα της μεσαίας και μικροαστικής τάξης, στην αντίδραση του αγροτικού και εργατικού κόσμου. Οι κοινωνικές αυτές ομάδες είχαν εξαντληθεί φορολογικά και ο κρατικός προϋπολογισμός είχε επιβαρυνθεί επικίνδυνα από τη σύναψη δυσβάσταχτων δανείων. Αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής του Χαρ. Τρικούπη ήταν η χώρα να κηρύξει το 1893 πτώχευση, ενώ ο Θεοδ. Δηλιγιάννης βρήκε την ευκαιρία να αναπτύξει τη λαϊκίστικη δημαγωγική πολιτική του, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 80: "Οι τρικουπικοί... πτώχευση".

Γ2. Προτού ολοκληρωθεί η αποκατάσταση των προσφύγων από την Μ. Ασία και την Αν. Θράκη με την παροχή στέγης και εργασίας, αυτοί είχαν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα. Επειδή, μάλιστα, ήταν πολυπληθείς και συμπαγώς εγκαταστημένοι μπορούσαν να ρυθμίζουν την πολιτική ζωή της χώρας καθ' όλη τη διάρκεια του μεσοπολέμου, γεγονός που δυσαρεστούσε μέρος του ντόπιου πληθυσμού.

Μικρό μέρος των προνομιούχων προσφύγων υιοθέτησαν την ιδεολογία του Κομμουνιστικού Κόμματος, το οποίο είχε ιδρυθεί το 1918 ως ΣΕΚΕ. Η θέση, όμως, της Κομιντέρν για δημιουργία αυτόνομου Μακεδονικού κράτους μείωσε την επιρροή του κομμουνισμού στον προσφυγικό κόσμο, καθώς οι πρόσφυγες ήταν αντίθετοι με την απόσπαση τμήματος της Βόρειας Ελλάδας, πράγμα που θα τους υποχρέωνε να ξαναζήσουν το ενδεχόμενο ενός νέου ξεριζωμού.

Η μεγάλη μάζα των προσφύγων τάχθηκαν στο πλευρό των Φιλελευθέρων, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 165: "Εντάχθηκαν... εναντίον τους", αφού θεωρούσαν τον Βενιζέλο ως απελευθερωτή τους και την μικρασιατική καταστροφή, που προκάλεσε τον οριστικό εκτοπισμό τους από τις πατρογονικές τους εστίες, ως αποτέλεσμα εσωτερικής προδοσίας των φιλοβασιλικών κομμάτων και μηχανορραφιών των συμμαχικών δυνάμεων.

Σύμφωνα με το παράθεμα οι πρόσφυγες έμειναν πιστοί στον Βενιζέλο και μετά τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930, παρόλο που σημειώθηκαν δυσβάσταχτες για το ελληνικό κράτος υποχωρήσεις στο θέμα των προσφυγικών αποζημιώσεων. Αντίθετα, το σχολικό εγχειρίδιο αναφέρεται στις αντιδράσεις των προσφύγων και στην απομάκρυνσή τους από την εκλογική βάση του κόμματος των Φιλελευθέρων, μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Άκυρας, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 162: "Ο συμψηφισμός... του 1933".

Τέλος, σημαντική και ενδεικτική των πολιτικών πεποιθήσεων των προσφύγων ήταν η συμβολή τους στο δημοψήφισμα του 1924. Οι πρόσφυγες ψήφισαν υπέρ της κατάργησης του ισχύοντος καθεστώτος και οδήγησαν τη χώρα σε καθεστώς αβασίλευτης δημοκρατίας.